

Fæðuofnæmi hjá börnum og fullorðnum á Íslandi

Europrevall rannsókn

Ofnæmi og ofnæmissjúkdómar eins og astmi, exem, ofnæmiskvef auk fæðuofnæmis eru vaxandi vandamál um allan heim. Algengi þeirra er mest í Vestrænum löndum þar sem allt að 30-50% aðspurðra segjast hafa ofnæmi eða ofnæmissjúkdóm. Fæðuofnæmi getur verið lífshættulegt auk þess að valda skerðingu á lífsgæðum þeirra sem það hafa. Það er talið að um 11-26 milljónir manna hafi fæðuofnæmi í Evrópu. Margir sem hafa fæðuofnæmi hafa auki aðra ofnæmissjúkdóma eins og astma eða ofnæmiskvef. Fæðuofnæmi hefur ekki bara áhrif á þá sem það hafa heldur marga aðra í samfélaginu. Þar má nefna ættingja þeirra og vini skóla, dagvistun, veitingastaði, matvælaframleiðendur og svo mætti lengi telja. Þess vegna hefur Evrópusambandið fjármagnað EuroPrevall rannsóknina sem er stærsta fæðuofnæmisrannsókn sem gerð hefur verið hingað til. Landspítali Háskólasjúkrahús ásamt rúmum tug annarra háskólasjúkrahúsa í

Evrópu standa að þessari rannsókin. Rannsóknin hófst árið 2005 og er áætlað að henni ljúki 2009. Megin tilgangur rannsóknarinnar er að afla upplýsinga um fæðuofnæmi í hinum ýmsu Evrópulöndum. Þar á meðal algengi fæðuofnæmis, hverjir eru helstu fæðuofnæmisvalda, tengsl fæðuofnæmis við aðra ofnæmissjúkdóma, hugsanleg áhrif umhverfisþætta á myndun fæðuofnæmis og kanna erfðaþætti er kunna að ráða myndun á fæðuofnæmi. Einnig er skoðað áhrif fæðuofnæmis á lífsgæði og fjárhag heimilanna. Allt er þetta gert til þess að auka skilning okkar á fæðuofnæmi og þáttum tengdum því. Þannig getum við hugsanlega bætt lífsgæði þeirra sem hafa fæðuofnæmi og vonandi fundið leiðir til að draga úr myndun á fæðuofnæmi í framtíðinni. Allir helstu vísindamenn á sviði fæðuofnæmis í Evrópu standa að EuroPrevall rannsókninni. Læknarnir Davíð Gíslason, Michael Clausen, Sigurveig Þ. Sigurðardóttir og Þór-

arinn Gíslason eru ábyrgir fyrir rannsókninni á Íslandi. Lætur nærri að um 20 manns, læknar, hjúkrunarfræðingar og aðrir starfsmenn koma að rannsókninni hérlandis.

Á Íslandi skiptist rannsóknin í þrjár megin hluta. Ungbarnarannsókn, rannsókn á fæðuofnæmi hjá skólabörnum og fullorðnum auk ítarlegrar rannsóknar á einstaklingum með vel þekkt fæðuofnæmi. Við fylgjum núna eftir um 1400 börnum frá fæðingu til 2.5 hálfis aldurs. Þau sem fá einkenni sem gætu verið af völdum fæðuofnæmis er boðið á Barnaspítala Hringins í skoðun og ítarlegar rannsóknir. Við staðfestum þannig fæðuofnæmið eða sýnum fram á að barnið hafi ekki fæðuofnæmi. Hingað til höfum við skoðað um 200 börn. Fyrstu niðurstöður verða birtar innan skamms því Harpa Kristinsdóttir læknanemi er um það bil að ljúka því verkefni sem hluti af sínu háskólanámi.

Til að kanna algengi á fæðuofnæmi

hjá fullorðnum og skólabörnum á Íslandi sendum stuttan spurningalista til um 3000 fullorðinna á aldrinum 20-55 ára og 3000 skólabarna á aldrinum 7-10 ára. Þátttakan var allgöð eða um 70% hjá fullorðnum og 80% hjá börnunum. Við höfum einnig tekið ítarlegt viðtal og blóðprufu hjá 481 fullorðnum einstaklingum og tæplega 100 börnum en við eigum eftir að ræða við um 380 börn. Það sem kemur óvart er að um 1/3 fullorðinna telur sig hafa óþægindi af einhverjum mat sem það borðar. Þetta þýðir þó ekki að allir þeir hafi fæduofnæmi. Það er hluti rannsóknarinnar finna hvað liggur þar að baki. Leitað er eftir sértækum mótrefnum gegn fæðu í blóð þátttakenda en þær niðurstöður liggja ekki fyrir eins og er. Þó er ljóst að ofnæmi gegn sjávarfangi er mun algengara hér en í hinum Evrópulöndunum að Grikklandi undanskildu. Ofnæmi gegn hnetum er algengt ofnæmi í flestum Evrópulöndum það á einnig við á Íslandi.

Ofnæmisviðbragð við hnetum og sjávarfangi getur verið mjög hastarlegt og lífshættulegt. Einstaklingar með bráðafæðuofnæmi bera flestir með sér sprautu sem inniheldur adrenalin til meðhöndlunar ef þeir skyldu óvart fá í sig þá þá fæðu sem þeir hafa ofnæmi gegn. Í könnun sem gerð var á Íslandi 1993 svörðu 15% fullorðinna sem tóku þátt að þeir yrðu illt af einhverjum mat. Því má ætla að þetta vandamál hafi aukist hérlandis þar sem þriðjungurinn telur verða illt af einhverjum mat í okkar rannsókn. Í flestum löndum er mjólk, egg, fiskur, jarðhnetur, soja og hveiti algengustu fæduofnæmisvaldar hjá ungum börnum. Svo virðist einnig vera á Íslandi. Flest börn losna við fæduofnæmið þegar þau eldast en ofnæmi gegn sjávarfangi og hnetum eldist síður af. Ofnæmi gegn hentum og sjávarfangi er algengast hjá fullorðnum hér á landi eins og annars staðar í Evrópu virðist okkur við fyrstu skoðun á rannsóknarniðurstöðunum. Það sem

hefur greinilega breyst á síðustu árum er að nýir ofnæmisvaldar hafa komið til sögunar til að nefna kiwi, furuhnetur og sólblómafræ. Dæmi eru héðan um ung börn sem hafa fengið svæsin ofnæmisviðbrögð jafnvel lent á gjörgæsludeild vegna ofnæmis gegn áður nefndum fæðutegundum. Þetta er áhyggjuefni og eykur enn kröfuna á að EuroPrevall rannsóknin skili af sér árangri sem getur orðið þessum einstaklingum að liði og hugsanlega komið í veg fyrir myndun fæduofnæmis hjá komandi kynslóð. Áhugi fyrir rannsókninni hefur verið með ágætum á Íslandi og þátttakan góð. Hlutur Íslands skiptir því miklu máli til að ná settu marki í Europrevall rannsókninni.

Michael Clausen, læknir sérfræðingur í barnalækningum og ofnæmisjúkdómum barna. Landspítali Háskólasjúkrahús.

Dregur lýsisneysla mæðra á meðgöngutíma úr líkum á ofnæmi hjá börnum?

Samkvæmt niðurstöðum rannsókna vísindamanna í Háskólanum í Linköping í Svíþjóð eru sterkar vísendingar um að sú sé raunin. Rannsóknin hófst árið 2005 og var tilgangur hennar m.a. sá að kanna hvort að Omega 3 fitusýrur hefðu jákvæð áhrif á ofnæmi hjá börnum. Fylgst var með 145 þunguðum konum sem komu úr fjölskyldum þar sem mikið var um astma og ofnæmi. Frá 25. viku meðgöngu og til loka þriðja mánaðar sem konurnar höfðu börnin á brjósti fengu þær 9 lýsispillur á dag. Þ.e.a.s. helmingur kvennanna fengu lýsispillur en hinar lyfleysu. Hvorki vísinda-

mennirnir né konurnar vissu hver fékk hvað; lýsispillur eða lyfleysu. Niðurstaða rannsóknarinnar var m.a. sú að við eins árs aldur voru helmingi minni líkur á að börn mæðranna sem höfðu tekið inn lýsi hefðu ofnæmi fyrir eggjum. Þetta er mjög athyglisvert því fyrri rannsóknir sýna að þeir einstaklingar sem hafa ofnæmi fyrir eggjum í barnæsku eru líklegri til að fá önnur ofnæmi, astma og exem, síðar á lífsleiðinni. Börn mæðranna sem tóku þátt í rannsókninni eru nú orðin þriggja ára. Fylgst hefur verið með börnunum og þau gengist undir margs konar rannsóknir. Sérstaklega hefur

verið leitað eftir því hvort þau hafi fengið exem og ofnæmi fyrir mjólk, eggjum og köttum. Greinilegt er að lýsi styrkir ónæmiskerfi mæðranna. Þær mæður sem höfðu tekið inn lýsi höfðu mun minna prostaglandin E2 í blóðinu en þær mæður sem fengu lyfleysu. Prostaglandin E2 eykur líkurnar á ofnæmisviðbrögðum í líkamanum. Þau sem unnu þessa rannsókn eru ónæmissérfræðingurinn Malin Fagerås Böttcher og læknirinn Karel Duchén sérfræðingur í ofnæmissjúkdómum barna. Rannsóknin heldur áfram og nú á sérstaklega að rannsaka ofnæmi í öndunarferum barna.

